

УДК 070 (477.83/.86) “1920/1939”: [821.161.2 ”18/19” (032):2]

Ігор МЕДВІДЬ

*Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України***«ФРАНКО НАШ»: БОРОТЬБА ЗА КУЛЬТ ФРАНКА
В МІЖВОЄННІЙ ГАЛИЧИНІ
У КОНТЕКСТІ ЙОГО ПОГЛЯДІВ НА РЕЛІГІЮ**

У статті проаналізовано дискусію щодо вшанування Івана Франка, що точилася у міжвоєнний період на сторінках галицьких часописів, таких як «Мета», «Нова зоря», «Наш клич», «Наш прапор», «Українські вісти», «Діло», «Громадський голос», «Українська думка». Головну увагу зосереджено на темі релігійних поглядів Франка у цій дискусії. Розглядаються образи Франка, які конструювалися різними церковними і політичними групами, а також аргументація сторін.

Ключові слова: Іван Франко, культ, релігійність, атеїзм.

У 20–30-ті рр. ХХ ст. на Галичині формувався культ Франка. Серед різних ідеологічних груп велася запекла дискусія щодо того, який образ Франка потрібно вшановувати. Тема «Франко і релігія» теж використовувалася у цих дискусіях. Власне на цьому аспекті ми зосередимо свою увагу в цій статті. Деякі аспекти дискусії щодо культу Франка висвітлені у дослідженні Мар'яни Комариці «Українська «католицька критика»: феномен 20–30-х рр. ХХ ст.» [16] та статтях Миколи Ільницького «Між ідеологією та естетикою: франкознавчі дослідження міжвоєнного двадцятиліття в Західній Україні» [12], Ярослави Мельник «Церква і культ Франка» [20]. Однак дана тема ще далеко не вичерпана. В цій статті ми ставимо за мету розглянути образи Франка, які створювалися різними світоглядними течіями, що «боролися» на сторінках газет, і простежити їхню аргументацію.

Видання лівого спрямування (радянське «Українська думка» та соціал-демократичний «Громадський голос») намагалися представити Франка як антиклерикала та борця з релігією. Попри те, що вони часом вдавались до взаємної критики, у «боротьбі за Франка» все ж використовували подібну риторіку. Преса лівих течій робила один з головних акцентів на протиставленні Франка та клерикальної чи націонал-патріотичної інтелігенції. Вони намагалися звинуватити своїх опонентів з правого табору в цинічному привласненні культу Франка: «За життя Франка робила святоюрська кліка все, щоби дошкулити Франкові... Та коли помер, прислала попа на його похорони, бо оцінила, що це може сильно пошкодити церкві, якщо похорон такого визначного чоловіка відбудеться без попа. Тепер улаштувала по ньому панахиду, знаючи добре, що він ніколи не був віруючим» [4, 5]. На переслідуванні та цькуванні Франка неодноразово наголошував «Громадський голос»: «Проти нього повстало все інтелігентське українське громадянство того часу, клерикальне, неосвічене, егоїстичне і заполохане. «Народовці» обвиняли Франка... за зраду народу, а вкупі з москвофілами за соціалізм та атеїзм» [18, 2].

«Нині портрет Франка висить у «Просвіті», а рівночасно ладяться робити святочний обхід тому Голові «Просвіти», що викинув був Франка з членів Товариства» [21, 3].

«Громадський голос», на відміну від «Української думки», намагався представити Франка не тільки як борця проти соціального гніту, але й як борця проти національної несправедливості. На думку «Громадського голосу», саме такий образ Франка найбільше відповідає дійсності, і лише вони перейняли його ідеї та ідеали в цілісності [31, 5]. Ідеали Франка є вселюдські і незмінні: воля, правда і праця. А всі прихильники старого ладу, всякої фашистської чи комуністичної диктатури є ворогами ідеалів Івана Франка [11, 2]. «Громадський голос», як орган Української Соціалістично-Радикальної Партії, мав перевагу в тому, що Іван Франко стояв біля її витоків. Це давало членам цієї партії моральне право проголошувати себе його послідовниками і таким чином монополізувати право на «правильну» інтерпретацію Франка.

Втім, вихід Франка з Радикальної партії, давав певний козир також опонентам радикалів-соціалістів. «Франко свідомо розійшовся з радикальною партією, бо його пророче слово призначене було для всіх українців», – писали в «Нашому прапорі» [25, 2]. Цікаво, що Радикальну партію періоду членства в ній І. Франка націоналісти з «Нашого кличу» представляли як соціалістичну лише за формою, але де-факто таку, що сповідувала національні принципи, борючись проти поляків та політики українсько-польського порозуміння. А вихід Франка з цієї партії був пов'язаний з її ідеологічним поворотом ліворуч [7, 1]. Деякі націоналісти обирали іншу стратегію, визнаючи молодого Франка соціалістом-революціонером, позитивістом-матеріалістом, але вважали це наслідком впливу епохи ХІХ століття, коли в Європі ці ідеї були популярними. Однак у ХХ столітті світ змінився, а і разом з ним змінився і сам Франко [10, 2].

Спільна риса газет націоналістичного («Наш клич», «Наш прапор», «Українські вісти») та національно-ліберального («Діло») спрямувань – це намагання представити Франка як героя, який ставив собі за головну мету боротьбу проти національного гніту. Головна теза націоналістів: Франко належить усій нації, а не якійсь окремій партії. Втім, гасло «Франко для всієї нації», по суті, означало «Франко для націоналістів». Причому, крім боротьби проти ідеологічних ворогів – лівих, всередині національного табору теж йшла боротьба за те, хто ж краще розуміє Франка і послідовніше втілює його заповіти. Як приклад «Наш клич» ось у такий спосіб відреагував на критику молоді, що закидала луговиків камінням на відкритті надгробка Франкові, з боку інших патріотичних газет: «Ось підняли вони страшний вереск на націоналістів, як розбивачів єдино-національної метушні, яку вони називають «єдино-національним фронтом» [2, 1].

Що стосується питання релігійності Франка, то воно для націоналістів не відіграло важливої ролі. Принаймні, в публікаціях газет «Наш прапор», «Наш клич», «Українські вісти» цьому питанню приділялося мало уваги. Це й не дивно, адже ідеологія націоналізму (в широкому розумінні) ставить інтереси нації на перший план. І служіння нації є найважливішим критерієм відбору національних героїв, а їхня

релігійність – це вже питання другорядне. Втім, націоналістам все-таки не вдається повністю оминати це питання. Але це є радше наслідком контрдискурсу до лівого дискурсу, оскільки для лівих на той час позиціонування себе, як антиклерикальних, а для комуністичного спектра позиціонування себе як атеїстів було важливим. Внаслідок цього творення образу Франка – антиклерикала, матеріаліста, атеїста – було для лівих одним із способів монополізувати право на культ Франка. Отже, якщо вороги націоналістів творили образ Франка як атеїста чи антиклерикала, то у «боротьбі за Франка» для націоналістів тактично вірним було наголошувати на релігійності поета. В статті газети «Українські вісти» під промовистою назвою «Франко наш» О. Бабій писав, що Франко «говорить про релігію як людина глибоко релігійна» [26, 2]. Є також згадка про еволюцію в бік релігійності у статті М. Іванейка «Шлях Франка» [10, 2]. Відбивали націоналісти і критику на Франка з боку клерикалів-окциденталістів (крила ГКЦ, яке орієнтувалося на зближення з латинським обрядом). У відповідь на спробу «Нової Зорі» зробити з Франка «предтечу большевизму» [1, 2] націоналістичний «Наш прапор» із запалом критикував автора цієї статті, який «невідомо котрий уже раз наводить «безбожницькі» уривки з Франкових творів, хоч добре знає, що з тих самих творів можна навести куди більше уривків, які б могли засвідчити про боговійність, з якою Поет ставився до християнства й релігії взагалі» [27, 2].

Одним із найбільш активних у цій «боротьбі за Франка» було Українське Національно-Демократичне Об'єднання, пресовим органом якого була газета «Діло». Вона подавала Франка як поета релігійного, але не за дотриманням зовнішніх форм і ритуалів, а внутрішньо релігійного, щиро люблячого людей. Ця релігійність Франка протиставляється догматизму та фанатизму, «релігійності «митарів» та «фарисеїв», для яких він не мав милосердя» [32, 1]. У своєму фанатизмі вони «на ціле небо ближчі до большевизму, ніж Франко, з творів якого не одна з найкращих християнських чеснот» [33, 1].

Однак була й невелика частина противників культу Франка. Це була частина ГКЦ, відома як окциденталісти (латинники) – течія, провідником якої був Григорій Хомишин (єпископ Станіславівський). Окциденталісти підтримували ідею впровадження обов'язкового целібату, були противниками очищення обряду від домішок латинських практик та зближення ГКЦ з православ'ям, оскільки вважали, що це приведе до нової схизми [8, 331]. Течію репрезентував часопис «Нова Зоря» – орган Української Католицької Організації, який виходив у Львові з 1926 по 1939 рр. На сторінках цього видання пропагувалася думка, що українцям недоцільно і навіть шкідливо вшановувати Івана Франка як національного героя. Головною причиною недоцільності культу Франка дописувачі «Нової Зорі» вважали матеріалістичні, соціалістичні та атеїстичні тенденції у світогляді Франка. Розглянемо коротко їхню аргументацію.

Аргумент перший – в західних державах католики подібного культу не допускають. Михайло Каровець проводив аналогію: Франко для українського народу є тим, ким для французького народу є Вольтер. Обидва – великі письменники та інтелектуали, але «католики французи уважають по сей день Вольтера одним з найшкідливіших письменників, яких видала

французька земля. Ніякому католикові у Франції навіть до голови не прийде думка, щоби будувати пам'ятник Вольтерови або накликувати до того в католицькій органі!..» [15, 2]. Автор з криптонімом К. П. наводив приклади, як інші народи критикують своїх письменників: німці – Гете і Шіллера, поляки – Сенкевича, а в нас на спробу «об'єктивної критики» Франка «наша національна ідолопоклонність обидилася і zareагувала лайкою» [13, 3]. О. Назарук порівнював Франка з німецьким філософом Фрідріхом Ніцше, відомим своєю гострою критикою Церкви і християнства та атеїстичною книгою «Антихрист» [23, 3].

Другий аргумент проти Франка – його згубний вплив на молоде покоління. Отець Лев Бурнадз описав історію про малого хлопця з його парафії, який йшов на Літургію (було свято Вознесіння), але по дорозі хлопчину забрали на репетицію Франкового свята, бо там він більше потрібен, ніж на Літургії [3, 3]. Автор також обурювався творами Франка, які змушують вчити дітей, зокрема «Вічний революціонер» і «Товаришам з тюрми»: «12-літній хлопець пропагує революцію, 8-літній вільну любов і т.д.!.. Яке спустошення в думках тих дітей і народу взагалі можуть викликати подібні деклямації» [3, 3]. Отця Бурнадза підтримав о. Марко Гіль: «поширювати культ Франка серед молоді, значить всаджувати великі кошти в зовнішню орнаментику, а долом ослаблювати фундамент» [5, 2]. Осип Назарук, роблячи короткий аналіз вибраних Франкових поезій, порівняв любовну лірику Франка із «Стражданням молодого Вертера» німецького поета Й. В. Гете [24, 6]. Цей роман про нещасливе кохання викликав у свій час цілу хвилю самогубств серед молоді, яка захоплювалася ним. А самогубство, як відомо, є одним з найбільших гріхів у християнській релігії. Тому Назарук критикував Франка і називав його поетом «пристрасти, яка є проявом егоцентризму, незрівноваження і слабости» [24, 6].

Третій аргумент – це аргумент, який мав би апелювати до страхів та фобій читача. Одним з головних образів ворога у статтях «Нової Зорі» були Радянський Союз та більшовики. Проводячи більшу чи меншу паралель між Франком та більшовиками, дописувачі «Нової Зорі» намагалися остаточно дискредитувати всяку можливість творення культу Франка. О. Назарук писав: «Сей світогляд [світогляд Франка. – **І.М.**] може бути основою тільки до розвалу, який роблять большевики і їх свідомі або несвідомі поклонники. Тому большевики послідовно поступають, коли проголошують офіційно світогляд Франка» [23, 2]. К. П. у статті «Співпраця Франка з поляками і марксистами в освітленню польського соціаліста» резюмує: «Навіть сей короткий і сухий начерк життєпису Франка стверджує безсумнівну правду, що наш «каменярь» віддав на услуги утопійних доктрин соціалізму свої кращі літа, талант і душу. У своїх творах довів він марксістський релігійний нігілізм до такої натуги, що нинішній большевизм офіційно проголошує першим ударником українського комунізму» [14, 4].

Оборону релігійності Франка тримав часопис «Мета», який відображав погляди орієнталістського крила ГКЦ (крило, яке відстоювало чистоту східного обряду). В статтях «Мети» головний акцент ставився на еволюції та світоглядній трансформації поглядів Франка. Дописувачі

«Мети» визнавали певні «гріхи молодості» Франка, але пояснювали це різними причинами. Одні писали, що Франко підпав під «впливи модного тоді матеріалізму та соціалізму» [22, 2]. Інші – що Франко, коли писав свої «матеріалістичні» чи «атеїстичні» твори, перебував «під сильним вражінням цих думок. Може, і в якомусь духовному потрясінні або душевному заломанні» [34, 4]. Втім, попри ці «впливи» та «духовне потрясіння», Франкові «ніколи не була чужою сфера релігійних почувань» [19, 3]. «Франко є типовим прикладом людини, що в нетрях губить правильні шляхи, підшукує їх та знову губить, щоб наново відшукати» [19, 3], – підкреслював М. Гнатишак.

Втім, слід зауважити, що т. зв. поділ на окциденталістів та орієнталістів не завжди повністю корелюється з поглядами окремих священників чи мирян цих двох груп щодо культу Франка. Так, наприклад, о. Гавриїл Костельник – особа, наближена до митрополита Андрея Шептицького, – негативно ставився до ідеї культу Франка: «Франко – раціоналіст, атеїст, матеріаліст. Він не тільки письменник цього світогляду, але zarazом завзятий пропагатор, популяризатор» [17, 346]. Власне о. Костельник був одним із перших, хто розпочав дискусію щодо культу Франка, написавши книгу «Ломання душ (з літературної критики)» (1923), в якій окремих розділ називався «Плюси і мінуси в поезії І. Франка». Ідея взаємозв'язку між естетичною літературною вартістю та релігійними поглядами поета є центральною концепцією о. Костельника [16, 52]. Її можна охарактеризувати його ж словами: «Хто скільки втратив Бога – стільки втратив поезії» [16, 52]. Привертає увагу назва: «плюси і мінуси», що мала б підкреслити об'єктивність та нейтральність автора. Натомість із тексту розділу можна чітко простежити, що автор робить акцент на «мінусах» поезії Франка, в той час як «плюси» залишаються на маргінесі. Чимало творів Франка о. Костельник глузливо висміював, іноді в досить саркастичному тоні. Як видається з праці, о. Гавриїл Костельник намагався якомога більше вкласти в голови читачів думку, що Франко є поетом доволі посереднім, і таким тактичним засобом нівелювати його наростаючий культ у галицькому суспільстві. Вже з самого епіграфа можна вгадати, якою буде позиція автора: «Годі бути м'яким у боротьбі двох противних світоглядів» [17, 323].

Дискусії щодо культу Франка не завжди велися коректно. Доволі часто сторони вдавалися до критики своїх опонентів, звинувачуючи їх, у кращому випадку, в нерозумінні ідей Франка, в гіршому – у їх зумисній фальсифікації. «Громадський голос» (орган Української Соціалістично-Радикальної Партії) навіть у кількох номерах зробив огляд галицької преси, яка писала про Франка з нагоди річниці його смерті та відкриття пам'ятника [31]. І в кожному з оглядів критикували те, як газети різних спрямувань показують «неправильний» образ Франка або не приділяють йому належної уваги. Але якщо «Громадський голос» принаймні намагався зробити цю критику своїх опонентів розгорнутою та аргументованою, то деякі видання робили це доволі спрощено, зводячи всіх до спільного знаменника. Ось, наприклад, уривок з «Української думки»: «Отже ж, всі вони, і зоологічні націоналісти, і ундівці, і радикали, і уседепівці стараються «святкувати» пам'ять Франка по своєму, т. зн. улаштуваючи

щороку куртуазні спектаклі, на яких звать тоді Франка і «пророком», і «Мойсеєм», і «Прометеєм», роблячи при тому з него свого націоналістичного, ундівського, радикального, уседепівського типово-галицького «фаміліянта» [9, 1].

Інколи пристрасті накіпали до тієї точки, що замість спростовувати аргументи опонента чи наводити свої контраргументи, дискусанти переходили на саму особистість опонента, вдавалися до образ та його висміювання (т. зв. *argumentum ad personam*). Наприклад, один із дописувачів «Нашого прапора» писав: «Доходячи до білої горячки, п. А.Ч. [криптонім Осипа Назарука. – І.М.] чіпляється, мов смола підосви, усіх українських товариств та установ...» [27, 2]. Або подібний пасаж цього ж автора: «Хворобливу ельокубрацію новозорянського редактора підхопив вшехпольський «Кур'єр Львовскі...» [27, 2]. Ось уривок з іншої статті з «Нашого прапора»: «Оскільки обридження й відразу проймають кожного шануючого себе Українця, якому попадуть до рук проти-Франківські колюмнії, розмивані мутним потоком по шпальтах хомишинівської «Нової Зорі» [28, 3]. Анонімний автор «Діла» присвятив цілу статтю критиці О. Назарука «Д-р Назарук, Ніагара і архикнязь Рудольф». Зокрема, він писав: «Від часу, як Д-р Назарук став проповідником чеснот, яких він сам не має, його пам'ять сильно ослабла» [6, 5]. На сторінках «Української думки» ось так іронізували зі своїх опонентів із соціал-демократичної партії: «Пани редактори «Впереду» вірять видно в «духів», що «чують», і вони (тобто редактори) «напевно» (!) знають, що ті звуки, які вони саме видають, є «найприємніші духам...» [35, 5]. Часопис радикалів «Громадський голос» у чотирьох номерах подав детальний огляд того, що писала преса з приводу відкриття надгробка І. Франку, в якому теж вдався до *argumentum ad personam*: «Н. Зоря» гатить просто з моста, а «Мета» хитріша і рада би якось там піддобритися, аби здавалося, що й вона з народом шанує Франка» [31, 6].

Висміювання критиків культу Франка відбувалося також у формі карикатури. Наприклад, у «Громадському голосі» за 23 травня 1936 р. поміщена карикатура під назвою «Побожні змагання» [29, 5]. На карикатурі зображений єпископ [наймовірніше, – Григорій Хомишин. – І.М.], що показує рукою в бік Франка. Останній стоїть на постаменті, зображений у кілька разів більший за інших, у вишиванці та з книгою у руках, дивиться вниз та посміхається. А біля постаменту кропилами та палицями махають священники та клерикали (один з них нагадує Осипа Назарука), які щось викрикують. Під карикатурою написано: «Високопреподобний: Кленить, кропить, нехай ні жар, ні холод не спинить Вас в побожних змаганнях [алюзія до відомого вірша «Каменярі» Франка. – І.М.]. Його Ви мусите звалити! Клерикальні крикуни: «Помилуй нас, владико! Здійми з нас той хрест тяжкий. Нічого не вдіємо. Навіть до ніг не можемо досягнути. Ми замалі» [29, 5].

У 20-му числі «Української думки» за 1933 р. був поміщений фейлетон «Ботокуди (майже оповідання)». В ньому автор висміював журналіста, який пише промову на відкриття надгробного пам'ятника І. Франкові і ніяк не може підібрати потрібних Франкових цитат. Все йому не пасує до промови. Він настільки стає розлючений, що йому навіть

починає видаватися, ніби написані твори Франка – то провокація проти різних людей, котрі будуть на відкритті пам'ятника. А з портрета на нього дивиться сам Іван Франко і посміхається, немовби глузуючи з невдахи-журналіста [30, 8].

У 1920–30-х на сторінках преси велася запекла дискусія щодо того, якого Франка потрібно вшановувати. З одного боку, радянофіли з «Української думки» та соціал-радикали з «Громадського голосу» акцентували на тому, що Франко був атеїстом та антиклерикалом, а вшанування його з боку клерикалів та націонал-патріотів є цинізмом. З іншого боку, націоналісти («Наш клич», Наш прапор», «Українські вісти»), націонал-ліберали («Діло») та клерикали-орієнталісти («Мета») намагалися витворити образ Франка-патріота та віруючої людини (або принаймні людини, яка пережила еволюцію від атеїзму до віри в Бога). В цій дискусії неважко помітити бажання монополізувати право на культ Франка та використати його для власних партійних інтересів. Фактично кожна з груп намагалася адаптувати світогляд Франка до власних переконань.

Список використаних джерел:

1. А.Ч. Предтеча большевизму І. Франко і українська суспільність на тлі його нагробника // Нова Зоря. – 1 червня 1933. – Ч. 39. – С. 2.
2. Багато вереску знічев'я... (по відкритті надгробника І. Франкові) // Наш клич. – 18 червня 1933. – Ч. 13. – С. 1.
3. Бурнадз Л. Що переймають з творів Івана Франка, за що в нас йому поклін складають // Нова Зоря. – 30 червня 1932. – Ч. 48. – С. 3.
4. Відгуки Франкового свята // Українська думка. – 17 червня 1933. – Ч. 23. – С. 4-5.
5. Гіль М. Де правда? З приводу поширюваного «Ділом» культу Франка // Нова Зоря. – 28 липня 1932. – Ч. 56. – С. 2-3.
6. Д-р Назарук, Ніагара і архикнязь Рудольф // Діло. – 19 липня 1932. – Ч. 156. – С. 5.
7. З приводу Франкового свята // Наш клич. – 11 червня 1933. – Ч. 12. – С. 1.
8. Зайцев О., Беген О., Стефанів В. Націоналізм і релігія: Греко-Католицька Церква та український націоналістичний рух у Галичині (1920–1930-ті роки). – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2011. – 384 с.
9. Іван Франко (25.VIII.1856 – 28.V.1916 – 28.V.1933) // Українська думка. – 27 травня 1933. – Ч. 27. – С. 1.
10. Іванейко М. Шлях Івана Франка // Українські вісти. – 1 червня 1936. – Ч. 124. – С. 2.
11. Ідеали Івана Франка // Громадський голос. – 26 травня 1934. – Ч. 19. – С. 2.
12. Ільницький М. Між ідеологією та естетикою: франкознавчі дослідження міжвоєнного двадцятиліття в Західній Україні / Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30-х років ХХ ст. – С. 3–24.
13. К.П. В духовій паморозі. З приводу відкриття надгробника Франкові // Нова Зоря. – 4 червня 1933. – Ч. 40. – С. 2-3.

14. К.П. Співпраця Франка з поляками і марксистами в освітленню польського соціяліста // *Нова Зоря*. – 7 вересня 1933. – Ч. 67. – С. 4.
15. Каровець М. Католицизм та атеїзм. Будуємо нагробник Франкові // *Нова Зоря*. – 5 червня 1932. – Ч. 41. – С. 1-2.
16. Комариця М. Українська «католицька критика»: феномен 20–30-х рр. ХХ ст. / НАН України ЛНВ ім. В. Стефаника. Відділення «Науково-дослідний центр періодики». – Львів, 2007. – 328 с.
17. Костельник Г. Плюси і мінуси в поезії І. Франка / Ломання душ (з літературної критики). – Львів, 1923 / *Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20–30-х років ХХ ст.* – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – С. 323–373.
18. М. Ц. Поет-Борець (Іван Франко 15.VIII.1856 – 28.V.1916) // *Громадський голос*. – 25 травня 1935. – Ч. 19. – С. 2.
19. Мг. З літературного життя. «Дражлива тема» // *Мета*. – 21 червня 1936. – Ч. 25. – С. 3.
20. Мельник Я. Церква і культ Франка // *Українське літературознавство*. – Львів, 1995. – Вип. 60. – С. 35–49.
21. На українському годиннику // *Громадський голос*. – 27 травня 1933. – Ч. 20. – С. 3.
22. Нагробник І. Франка // *Мета*. – 4 червня 1933. – Ч. 22. – С. 2.
23. Назарук О. Світогляд Франка. Чи може наш нарід прийняти його культ? // *Нова Зоря*. – 19 червня 1932. – Ч. 45. – С. 2-3.
24. Назарук О. Чи добре було б у молодь вщипити культ Франка? // *Нова Зоря*. – 26 червня 1932. – Ч. 47. – С. 6-7.
25. Нація понад партії // *Наш прапор*. – 26 травня 1936. – Ч. 61. – С. 2.
26. Ол. Б. Франко Наш // *Українські вісти*. – 9 червня 1936. – Ч. 130. – С. 2.
27. Слина і їдь // *Наш прапор*. – 8 червня 1933. – Ч. 44. – С. 2.
28. По Франковому святі // *Наш прапор*. – 8 червня 1933. – Ч. 44. – С. 3.
29. Побожні змагання // *Громадський голос*. – 23 травня 1936. – Ч. 19. – С. 5.
30. ТОЯ. Ботокуди (майже оповідання) // *Українська думка*. – 27 травня 1933. – Ч. 20. – С. 8.
31. Українська преса про Івана Франка // *Громадський голос*. – 10 червня 1933. – Ч. 22. – С. 5; 17 червня 1933. – Ч. 23. – С. 4-5; 24 червня 1933. – Ч. 24. – С. 5-6.
32. Чи Франко був безбожником? // *Діло*. – 14 червня 1932. – Ч. 129. – С. 1.
33. Чи Франко заслужив на нагробник? // *Діло*. – 23 червня 1932. – Ч. 136. – С. 1.
34. Ще в справі І. Франка (продовження) // *Мета*. – 1 жовтня 1933. – Ч. 39. – С. 4.
35. Як УСДП «звеличала» пам'ять Івана Франка // *Українська думка*. – 24 червня 1933. – Ч. 23. – С. 5.

Ihor MEDVID

**«FRANKO IS OUR»: STRUGGLE FOR THE FRANKO'S CULT
IN THE INTERWAR GALICIA
IN THE CONTEXT OF HIS VIEWS ON A RELIGION**

In this paper the discussion about the honoring of Ivan Franko is analyzed. The discussion took place during the Interwar period in Galician newspapers such as «Meta», «Nova zorya», «Nash klych», «Nash prapor», «Ukrainski visty», «Dilo», «Hromadskyy holos», «Ukrainska dumka». Special attention is given to the theme of Franko's views on a religion. Images of Franko, which were constructed by different church and political groups and their argumentation, are considered.

Keywords: *Ivan Franko, cult, religiosity, atheism.*